

Jokainen hevonen on tarinan arvoinen

Kun matkaa Viipurista länteen, tulee vastaan risteys, jossa tie haarautuu kahtia. Risteystä hallitsee valtava siirtolohkare, jossa on muistolaatta jatkosodan taisteluista (Tienhaara) kesällä 1944. Jääkauden jälkeen paikalle kulkeutunut siirtolohkare on historiallinen paikka ja myös nykypäivän suomenhevosella on suora kytkentä siihen.

Otsikko on muunnelma Veikko Lavin laulusta ”Jokainen ihminen on laulun arvoinen” (1976), mutta se sisältää ehdottomasti huomionarvoisen totuuden. Noihin viiteen sanaan kätkeytyy myös lajimme todellinen voimavara eli tarinat. Harvalla lajilla on ammennettavana sellaisia huikeita tarinoita kuin meillä pääosan esittäjistämme, hevosista. Harva ensikertalainen raveissa tulee edes ajatelleeksi, että eivät nuo radalla kiertävät, raveihin osallistuvat hevoset ole sinne ”lassottu” lautumelta kiinni ja tuotu raveihin kilpailemaan. Ei-jokaisen kilpailijan taakse kätkeytyy oma tarinansa. Tarina, joka lähes poikkeuksetta alkaa jo ennen hevosen syntymää. Ennen kun varsa näkee päivänvalon on sen emän omistaja, useimmissa tapauksissa ainakin, pitkään pohdittuun, sukukirjoja selailtuun ja naapureiden kanssa juteltuun valinnut emätämälle oriehdokkaan ja näin kirjoittanut tämän vielä syntymättömän varsan tarinan ensimmäiset rivit. Vielä on kuitenkin pitkä matka raveihin. Kantavaksikin on emätämän tultava. Varsaa odotellaan

vajaa vuosi. Varsomisenkin pitää onnistua, jonka jälkeen seuraa kasvamisen aika emän rinnalla. Kaikissa näissä vaiheissa, niin kuin myöhemmissä, on riskejä ja vaaroja, jotka voivat katkaista hevosen uran. Jos tähän asti on selvitty, on edessä uuden opettelua. Varsasta riippuen jatkuu opetusvaihe säännöllisenä ajo-opetteluna tai mahdollisesti jo valmennuksena. Mikäli kaikki menee hyvin, niin jokusen vuoden päästä hevonen nähdään koelähdössä. Näin pitkälle ja näin onnistuneesti eivät kaikki tarinat pääty. Moni hevonen ei tule koskaan starttiin tai sen uran katkaisee loukkaantuminen. Silti sekin on tarinansa arvoinen.

Tarina on tarina, vanhat tarinat erityisesti

Raveilla, kilvan-ajolla, on Suomessa pitkä historia. Pidempi kuin ehkä tiedetään, sillä dokumentointia, muodossa tai toisessa, on asiasta harrastettu vasta reilut 200 vuotta. Ihan kelpo aikajana siitäkin syntyy. Kaukaisilla tarinoilla on lisäksi sellainen ominaispiirre, että ne ovat tarinoita, joiden todenperäisyyttä ei kaikissa tilanteissa voida varmistaa. Mutta haitanneeko tuo mitään, sehän on juuri se kerronnallinen suola, joka

tuo siihen tarinaan sen lisämausteen Se on hyvä tarina, vaikka se ei kaikilta osin sataprosenttisen totta olisikaan.

Suomalaisen hevosen matka suomenhevoseksi

Hevosten jalostaminen tarkoittaa käytännössä hyvien ominaisuuksien tavoittelamista risteyttämällä hevosia, joilla sellaisia ominaisuuksia on. Käytännössä tämä on tarkoittanut, että tavoitteeseen päästäkseen, on pitkällä jalostuksen matkalla myös käytetty vierasverisiä hevosia. Tässä otan esille yhden tarinan, joka alkaa yli 200 vuoden takaa, joten puhtaan suomenhevosen puolestapuhujien ei minun kirjoituksistani pidä pelästyä.

Pietarissa voista maksettava korkea hinta vaikutti suomalaisen hevoseen

Kaarlo Gummerus (myöhemmin Kaarlo Pihkala) on kirjoittanut suomalaisen hevosen alkuajoista tarinan, jonka hänelle pääpiirteissä kertoi 1800-luvun alkupuolella syntynyt, Pohjois-Karjalassa vaikuttanut, hevosmies P. Kotilainen.

Suomen sodan, 1808-1809, jälkeen maassamme majaili venäläisiä sotilaita. Tällainen joukko oleskeli Pielisjärven perukoilla (nykyisin Lieksaa) ja paikallisen talon pikkupoika autteli näitä askareissa taskurahan toivossa. Poikaa sanottiin Pikku-Jussiksi, oikealta nimeltään Juho Nevalainen. Pojalla oli näin jälkepäin ajateltuna hiukan kyseenalainen virka, toimi mm. viinakuriirina, eli toi sotilasjoukolle votkaa, saaden siitä pienen palkkion. Tuo kohtaaminen venäläisen sotilaan ja nuoren suomalaispojan välillä johti kuitenkin vuosia myöhemmin tärkeään tapahtumaan.

Vuonna 1834 lähti aikuistunut ja vaurastunut Juho torpparinsa Vasilin kanssa veneellä kohti Lappeenranta voita myymään. Torppari jäi Lappeenrantaan, mutta Juho jatkoi Viipuriin eri kyydillä, kun oli kuullut siellä saatavan voista paremman hinnan. Ja totta se oli, Viipurissa Juho myi voinsa hyvään hintaan. Voirahat luvattiin kuitenkin vasta seuraavana päivänä ja niin Juho jäi Viipuriin aikaansa kuluttamaan. Seuraavana aamuna kaupungilla kävellessään hän törmäsi sotilasjoukkoon ja näiden hevosiin, jotka Juhon silmissä olivat kerrasaan upeat. Niitä ”suvittiin, harjattiin, putsaattiin ja siiveltiin huolellisemmin kuin Lieksan lapsia jouluaattona”, kerrotaan Juhon todenneen. Erityisesti yhteen tammaan

Juho mieltä ja kauan rohkeutta kerättyään hän uskalsi lähestyä sotilaita kysyäkseen, että olisiko tamma ostettavissa. Siihen tuli kuitenkin sotaherralta jyrkkä ei. Kun tämä alkoi kysellä, mistä Juho oli kotoisin, valkeni hiljalleen, että nämä kaksi olivat tavanneet toisensa sotaherran oleskellessa Pielisjärven suunnalla vuosia sitten. Juho oli juuri se poika, joka heille oli votkaa tuonut. Nyt oli palveluksen takaisinmaksun aika ja Juho vietiin sotaherran kotiin, jossa häntä kestittiin pitkän kaavan mukaan. Välillä Juho rohkaistui utelemaan, olisiko tamma kuitenkin ostettavissa, mutta aina tuli sotaherralta jyrkkä ei. Sotaherran luona juhlat jatkuivat koko illan ja yön, ja vasta aamiaisen jälkeen pääsi Juho kotimatkalle. Sotaherra lähti jopa Juhoa saattamaan ja Viipurista Lappeenrantaan johtavan tien vieressä olevan Kasakin kiven (iso siirtolohkare, kts. kuva) kohdalla oli jäähyväisten aika. Sotaherran pitäessä pienen puheen talutettiin kiven takaa esiin tuo Juhon niin kovasti haluama tamma, joka näin vieläpä lahjaksi hänelle annettiin. Hevosten nimet olivat siihen aikaan harvinaisia, joten tammaa kutsuttiin yleisesti vain Arapialaiseksi, kun se kotiutui Halin joen varrelle Juho Nevalaisen Halin tilalle, josta koko hevoscanta sai myöhemmin nimensäkin. Arapialaisesta oli tuleva Halin kannan kantaemä.

Arapialaisesta iloa ja harmia

Tamma astutettiin ensin jaloverisellä oriilla, ja siitä syntyi orivarsa Halin-Rinssi. Jalosukuisen varsan syntymä oli sen verran iso tapahtuma paikkakunnalla, että sen ”vapajaisia” juhliittiin koko kylän voimin, mutta ristiäisten yhteydessä sattui harmittava tapaus. Naapurin torpparin, Vasilin (lienee sama Vasili joka oli mukana edellä kerrotulla voimyyntimatalla) suomenhevosori oli karannut Arapialaisen lautumelle. Ennen kuin ori saatiin sieltä pois, oli jo ”vahinko” tapahtunut. Tamman omistaja Juho Nevalainen kimpaantui tapahtumasta tyystin. Hän osti torppari Vasilin oriin, ja kaikkien kauhuksi ampui sen. Seuraavana keväänä hän pyysi renkiä tappamaan tuon ”halparvoisen varsan”. Onneksi renki ei totellut ja ajan mittaan isäntäkin leppyi, mutta moi varsan pois. Tuo varsa, Vanhaksi Punaseksi kutsuttu, jäi Arapialaisen ainoaksi tamman-

Voima Tt1905, Tähän Toivomuksen suvussa esiintyvä Halin kannan ori. Tulee vastaan ravikuninkaan sukutaulussa, 15 polvea taaksepäin. Kuva: L. Fabritius

jälkeläiseksi. Eri vaiheiden jälkeen Nevalainen osti sen itselleen takaisin ja teetti sillä varsoja, joiden kautta kuuluisaa Halin kantaa levisi Pohjois-Karjalaan.

Arapialaisesta 25 polvea eteenpäin syntyy ravikuningas Tähän Toivomus

Oheisessa kuvassa on havainnollistettu miten tuo Arapialainen esiintyy nykypäivän suomenhevosen sukutaulussa. Malliesimerkinä toimii ravikuningas Tähän Toivomus, mutta vastaava sukulaissuhde löytyy lähes kaikista suomenhevosista, kun tarpeeksi sukuja taaksepäin tutkitaan. Toki tässä havainnekuvassa on niitä vanhojen tarinoiden epävarmuustekijöitä. Yksimielisyyttä löytyy kyllä sen osalta, että tuo 10 polvessa oleva ori Voima on Halin sukua, mutta että se on Halin-Piirikistä (5 polvi), on sitten olettamusta. Kuten myös se, että Voiman isän Ukon ja Halin-Piirikin välissä olisi nuo kuvan kolme polvea. Mutta sehän juuri onkin näiden hevostarinoiden suola. Hyvä tarina, vaikka muutama kysymysmerkki siinä onkin.

Roger Johansson

P.S. Vaihtoehtoinen sukulaissuhde Halin kantaan: Mikäli edellä esitetty sukulaissuhde ei täysin pidä paikkaansa, löytyy tarpeeksi monta muuta vaihtoehtoista sukuhaaraa Halin Arapialaiseen. Voima voi polveutua jostakin tämän tamman orivarsoista tai sitten sukupuun yläpäässä olevan Vanhan Mustan tai sen sisaren Vanhan Liinakon jälkeläisistä. Yhtä kaikki: Tähän Toivomuksessa virtaa tippa (0,000006 %) Viipurista lahjaksi saadun jalosukuisen tamman verta. Ja tuo kivi, jonka takaa lahjatamma saajalleen esiin talutettiin, on vielä tänä päivänäkin paikallaan.

▲ Arapialaisesta Tähän Toivomukseen, 25 sukupolvea, punaiset tammoja, siniset oriita.

▲ Kirjoituksen malliesimerkki Tähän Toivomus viime syksynä Metsämäen Raviradalla Turussa. PM-juhlahallisuksissa mukana ohjastaja Henri Bollström sekä valmentaja Pauli Raivio. Kuva: Hippos/Hanna Närhinen

◀ Kasakin kivi – Kasakkakivi, Viipurista länteen johtavan tien varrella oleva siirtolohkare, johon myös on kiinnitetty Tienhaaran taisteluiden (1944) muistolaatta. Tämän kiven takaa Arapialainen talutettiin esiin 1834 ja lahjoitettiin Juho Nevalaiselle. Kuva: Antti Viljanen